

İnsan Gücü Fikir-Adale Enerjisi ve Bir Teklif

Füze, atom, makine devrindeyiz; ancak bunları yapan ve çalıştıran insan, fikir ve adale enerjisidir.

Her şeyi yeniden kurmak ihtiyaç ve zarureti duydığımız bugünlerde memleketimizde vaki İNSAN GÜCÜ (Fikir ve adale enerjisi) zayıflığı üzerinde durmamak imkânsızdır. Milyonlarca insanın rezerv enerjisi olarak beklemekten artık işlemez hale gelen adale çarklarını yeniden çalıştırmak büyük bir dâvadır. Adale enerjisi hamlesi projesini böylece ortaya attıktan sonra bu yazıda esas itibariyle Fikir enerjisi - Zamar problemi üzerinde duracağım.

Şunu bir hakikat olarak kabul edelim ki Türkiye'de vasatı yıllık gelir her yıl bir miktar artacaktır. Yani memleket fertlerinin ekseriyeti her yıl bir evvâl ki yıldan daha fazla et, süt, şeker yiyecek ve daha fazla çimento, demir istihsal ve istihlâk edecektir. Bu durumda, fazla istihsal ve istihlâki organize edecek fikir enerjisi sahiplerinin birer cüzü olduğu organizasyonlar daha fazla çalışacak ve genişleyecektir. İşte bu fazla çalışmayı ve genişlemesi icap eden idare yapısını mevcut teşkilâtla karşılamak, fikir - zaman grafiğinin bilgili ellerle ayarlanması ile mümkündür. Aksi tezi müdafaa edeceklerin fikirlerine hürmet etmekle beraber tezimi ortaya atarken bir çok yabancı memleketlerdeki tatbikata istinat ettiğimi bilhassa tebarüz ettirmek isterim.

Türkiyede istihsal ve istihlâki projelendiren, rea-

Yazan :

Kemal NOYAN

Y. Müh.

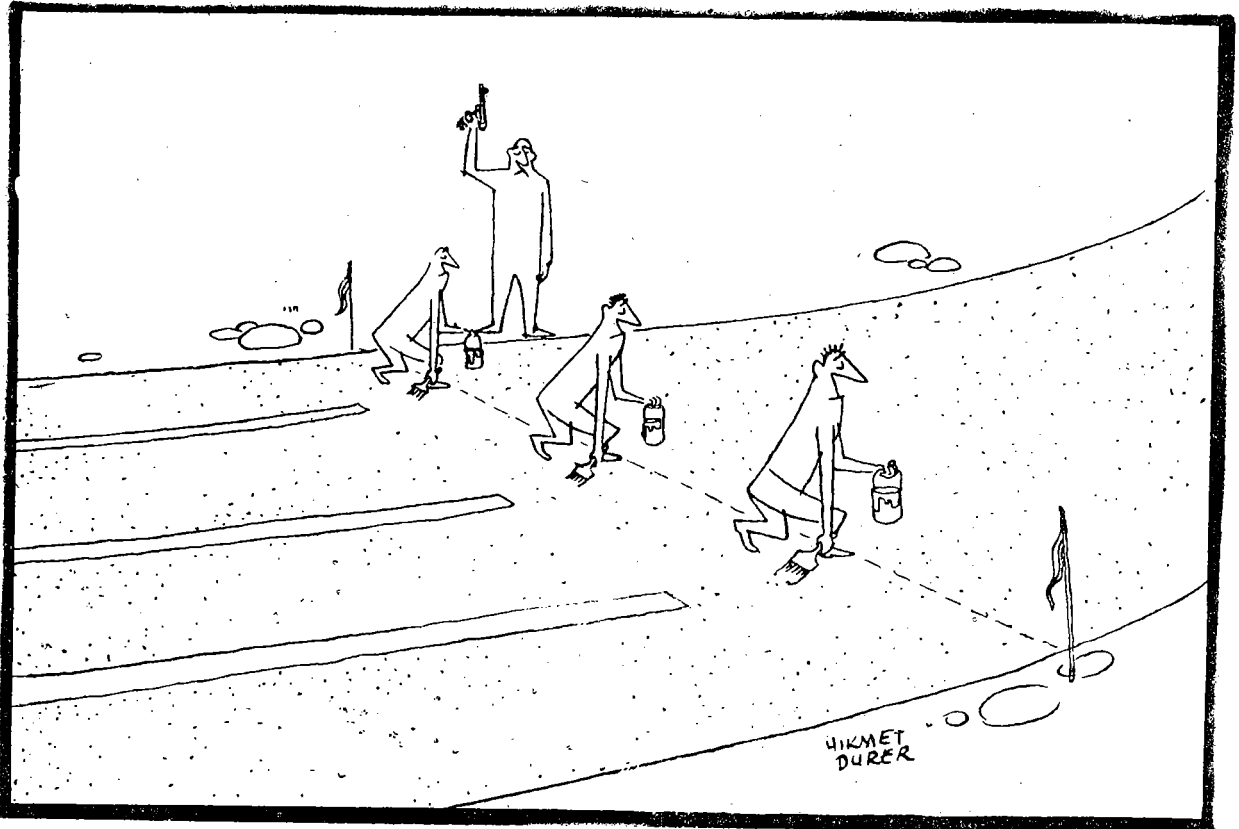
lize eden ve organize eden resmî, yarı resmî ve hususî iş yerlerinde fikir sahipleri halen haftada 36,5, 39, 40 ve 48 saat çalışmaktadırlar. Bu değişik çalışma süreleri esaslı bir etüd ve tetkikata istinat etmemekte, etse bile asgari 30 seneden beri süregelen adetlerin, nizamların ve arada bir koordine edilmeden değiştirilen talimatnamelerin değiştirilmesi neticesidir.

Bugün iktisadî devlet teşekküllerine bağlı muhtelif işyerlerinde fikir elemanları haftada 48 saat çalıştırılmakta, buna mukabil bu iş yerlerinin beyni mer-tebesinde olan merkez teşkilâtı sadece 39 saat çalışmaktadırlar. Gerek organizasyondaki ayarsızlıklar, gerekse çalışma sürelerinin kifayetsizliği neticesinde işler istenildiği gibi yürütülememektedir.

Bu yazıda, çok geniş bir mevzu olan organizasyonların verim nispetleri ve düşük verimin sebepleri üzerinde durmıyacağım.

Amme hizmetleri gören dairelerde ise iş zamanı, verim ile yüzde yüze yakın alâkâlıdır. Organizasyon verimi faktörünü sabit tutmak şartıyla sadece çalışma süresi üzerinde durmak kanaatimca yanlış olmayacaktır.

19 uncu asrın ortalarında Birleşik Amerikada

YAZISIZ

TÜRKİYE MÜHENDİSLİK HABERLERİ, 1 AĞUSTOS 1960

haftalık çalışma süresi 70 saat idi. Bu süre ile yapılan çalışmalar neticesinde hayat seviyesinin yükselmesiyle haftalık çalışma 60,50 ve bugünkü 40 saatlik süreye kadar gelmiştir.

Avrupada ise halen yüksek hayat seviyesine sahip şimal memleketleri ile diğer ileri memleketlerde haftalık 40 saatlik mesai tatbik edilmektedir.

Birleşik Amerikada bugün 40 saatlik mesainin 35 saate indirilmesi meselesi istihlâk ve istihsalin büyük tazyiki altında ancak incelenebilmekte tatbikata geçmesi için büyük maniaları aşması icap etmektedir.

İşçilerimiz haftada 48 saat çalışırken fikir elemanları 36.5 ve 39 saatle iktifa etmemelidirler. Zaman faktörü işlerin istenen verim ve istenen sür'atte yürütülmesinde yüzde yüze yakın tesire sahiptir.

Şimdi bir fikir elemanı olarak fikir elemanları için haftada 44 saatlik çalışma süresi teklif ediyorum. Yani iş gücünde %20 tasarruf. Bu tasarruf kısa vadeli hemen ele geçecek bir tasarruf değildir. Orta vadeli. Uzun vadeli de değildir. Hollandalıların ancak 50 ilâ 100 sene sonra istifade edebilecekleri toprakları 50 ilâ 100 sene evvelden plâniyarak denizden kazandıklarını düşünerek 5 ilâ 10 sene sonra müspet neticesini göreceğimize kani bulunduğum haftalık 44 saatlik mesaiye katılmıyacak bir münevver tasavvur edilemez.

Fikir elemanlarının millî gelirimizi artırma kampanyasına % 20 fazla çalışma reformu ile katılması, meyvesini orta bir vadede verecektir. Munzam bir ücret mevzuu bahis olmadan yapılacak %20 fazla çalışma reformu neticesinde yukarıda işaret ettiğim veçhile yükselecek hayat seviyesine muvazi olarak genişlemesi zarurî olan organizasyonları % 20 mertebesinde 5 ilâ 10 sene karşılayacaktır.

Prensip: Yeni eleman almamak (İstisnai yüksek mevkiler hariç), mevcutla en iyi organizasyonu yapabilmektir.

Orta müddetli bir vade sonunda Türk fikir elemanları yapacakları çalışma neticesi olarak 5 çalışma günlü haftalık 40 saatlik ideal çalışma tarzına kavuşmalıdır. Fakat bu hemen yapılacak idarî bir karar neticesinde değil, yapılacak çalışmaların etkisiyle olmalıdır. İdeal çalışma süresi olarak adlandırdığım 2 günlük hafta sonu tatilini ideal olarak ilerde bir noktada görelim ve onu çalışma süremiz ve sür'atimizle yakalamaya gayret edelim.

Bu yazının müsveddelerini hazırlarken Türkiye Mühendislik Haberlerinin 64 üncü sayısının baş makalesini okudum. İşte kanaatimce produktiviteyi artıracak tedvirlerden bir tanesini arzemiş bulunuyorum.

Bu makalemin sonunda sayın okuyuculardan özür diliyerek bir nebze detay üzerinde duracağım.

Muhterem fikir elemanları, biz aynı zamanda mesaiye geç de başlıyoruz. Şantiyelerde gün ağarırken işe başlayan muhterem meslektaşlarımız ile gece yarı-

sından sabahın erken saatlerine kadar çalışan basın mensuplarını burada anmadan geçemeyeceğim.

Niçin çalışmaya saat 9 da başlarız. Detaydaki teklifim şudur. Çalışma saatlerini 7.45-12.00 ve 12.45-16.30 cumartesi günleri ise 7.45 - 11.45 aralarında yapalım.

Bu saatleri aynen 1600 rakımında bulunup senenin 4 ayı karla örtülü bir Amerika şehrinde çalıştığım devlet dairesinin mesai saatlerinden aldım. Uzun ve etraflı etüdler neticesinde hazırlanmış ve uzun müddetten beri tatbik edilmektedir. Sabah çalışma süresinden sonra 45 dakikalık müddet zarfında memur masasında veya kafetariada yağlı ve ağır yemekler yerine ufak bir sandviç ve bir elma yemektedir. Bu usul hem sıhhi hem de ekonomiktir.

Motörlü nakil vasıtalarını, benzinini, mazot ve lâstığını dışardan getirten bu memlekette 12 ilâ 14 arasında yapılmakta olan trafikten husule gelen millî gelir kaybı yorgunluk ve bedenî kuvvet israfı bu suretle önlenmiş olacaktır. Buna mukabil bugün kaybolan zamanlar hakikî çalışma süresine ilâve edilecektir.

Direkt adaptasyona hiç bir zaman taraftar olmayan bir fikir elemanı olarak bu teklifi cesaretle yaparken bizim camiamızda bu şartlara aykırılık teşkil edecek tesirleri göremiyorum.

Günde 6.5 veya 7 saat çalışmaya alışmak, günde 8 saat çalışmamak değildir; intibak çok kolaydır. Zor olan, hiç çalışmayanları çalışmaya sevkedeabilmektir. Ben bu yazımda kolay olan, fikir elemanlarının %20 fazla çalışması üzerinde durdum.

Teklifimin odamızca bir komisyonda işlenerek Devrim Hükmetimize millî giderde fikir elemanları faslında % 20 tasarruf projesi olarak takdimini teklif ve arz ediyorum.

İ L A N

BAYINDIRLIK BAKANLIĞINDAN

1 — Bir meydan dahili yollarının asfalt kaplama inşaatı yaptırılacaktır.

2 — Yapılacak beton asfalt kaplama miktarı takriben 6700 tondur.

3 — Yapılacak işin muhammen bedeli £ 50413 İngiliz Lirasıdır.

4 — Bu veya buna mümasil işleri yapmış olan firma veya firma grupları, ehliyet verilmesine esas olacak formları, Hava Meydanları ve Akaryakıt Tesisleri İnşaat Reisliği, Atatürk Bulvarı No: 222, Kavaklıdere - ANKARA adresinden 29-7-1960 tarihinden itibaren bizzat veya kanunî temsilcileri vasıtası ile temin edeceklerdir.

5 — Formların doldurulmuş olarak tevdi müddeti 29.8.1960 günü saat 17.00 de son bulacaktır.

6 — İşbu ihale 2490 sayılı kanun hükümlerine tâbi değildir. (11779)